

THAO TÁC LẬP LUẬN BÌNH LUẬN

(1 tiết)

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

- Hiểu được nội dung, tác dụng và cách vận dụng thao tác lập luận bình luận.
- Biết bình luận một vấn đề xã hội hoặc văn học.

II – NHỮNG ĐIỂM CẦN LUU Ý

1. Về nội dung

a) Bình luận và tác dụng của bình luận

Bình luận là sự bàn bạc và đánh giá về sự đúng sai, thật giả, hay dở, lợi hại của các hiện tượng, sự vật, chủ trương, tư tưởng, sản phẩm của con người. Khi xuất hiện một sự việc, hiện tượng trong đời sống thì mọi người đều có nhu cầu bình luận về các sự việc, hiện tượng ấy nhằm bày tỏ nhận thức và đánh giá của mình. GV cho HS đọc truyện ngụ ngôn ở trang 94 trong SGK để hiểu nhu cầu, tác động chất lượng của bình luận và thái độ nghe bình luận.

Trong đời sống, bình luận có mặt trong các thể loại báo chí như xã luận, bình luận thời sự, bình luận văn học (tức phê bình văn học), trả lời phỏng vấn, trao đổi ý kiến,...

Bình luận thường mang tính chất chủ quan, cho nên không phải bao giờ cũng đúng và có sức thuyết phục. Muốn bình luận có ích thì phải tôn trọng sự thật, có lí tưởng tiến bộ, có tư tưởng dân chủ và nhân văn.

SGK có nêu một truyện ngụ ngôn cho thấy bình luận nhiều khi tuỳ tiện, không phải mỗi ý kiến bình luận đều có giá trị. Đồng thời truyện cũng cho thấy người nghe bình luận cũng phải biết cách nghe, không nên làm theo dư luận một cách thụ động.

b) Cách sử dụng thao tác lập luận bình luận

SGK nêu bốn điểm rất cơ bản :

- Xác định rõ đối tượng bình luận, trả lời câu hỏi bình luận về cái gì. Trong các đề làm văn, đối tượng bình luận cần được nêu ra. Ví dụ bình luận một hiện tượng trong đời sống, một ý kiến, một nhân vật văn học, một bài thơ.

– Trình bày đối tượng bình luận bằng cách giới thiệu, mô tả, trích dẫn ý kiến,...

– Đề xuất ý kiến nhận định, đánh giá. Đây là phần chính của bài bình luận. Nếu hiện tượng có ý nghĩa tốt thì biểu dương, có mặt chưa tốt thì chê, khen chê đều phải có lí lẽ. Phải biết phân tích, đánh giá đối tượng bình luận theo tiêu chí nhất định thì bình luận mới có sức thuyết phục.

Để bình luận được toàn diện, người bình luận cần nhén nhận vấn đề từ nhiều quan hệ.

– Vận dụng các thao tác lập luận như phân tích, giải thích, chứng minh, so sánh, suy luận để trình bày ý kiến bình luận của mình.

2. Về phương pháp

Phân Làm văn ở THCS đã dạy học theo cách nêu ví dụ, cho HS phân tích mẫu sau đó mới đúc kết thành kiến thức. Đối với HS THPT, tác giả SGK cho rằng HS đã quen với cách học ấy rồi, có thể nêu kiến thức khái quát trước rồi đưa ra mẫu, ví dụ cho HS phân tích, sau đó thực hành luyện tập. Nếu GV vẫn thích và thấy cần làm như THCS thì hãy lấy mẫu cho HS đọc và phân tích trước, sau đó rút ra các kiến thức như phân lí thuyết bài học đã nêu ra. GV hoàn toàn có thể tự do thực hiện bài giảng theo ý tưởng của mình, miễn sao có được kết quả học tập tốt nhất.

Theo ý kiến của một số GV, bài này soạn theo cách dạy phân tích mẫu để rút ra kiến thức.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Phần mở đầu

GV hỏi HS để lưu ý, cho đến tiết này ở lớp 11 HS đã học các thao tác lập luận phân tích, lập luận so sánh, lập luận bác bỏ và bây giờ là lập luận bình luận.

GV lưu ý với HS lập luận bình luận có tầm quan trọng đặc biệt – đây là thao tác lập luận nhằm đưa ra ý kiến nhận định và đánh giá của mình – phân tích, so sánh, bác bỏ là những phương pháp để đi đến ý kiến. Bình luận là sự đề xuất các ý kiến, vì thế nó có tầm quan trọng đặc biệt.

2. Phần nội dung chính

Như đã nói trên, GV có thể tổ chức dạy học theo hai cách :

- Trình bày kiến thức trước, luyện tập trên ví dụ sau.
- Cho HS đọc ví dụ trước, đúc kết kiến thức sau.

Dưới đây gợi ý dạy theo SGK.

a) Về khái niệm bình luận và tác dụng của bình luận

GV nêu câu hỏi *bình luận* là gì. HS đã học qua bình luận ở THCS có thể trả lời, đọc định nghĩa về bình luận. Định nghĩa ấy cho biết bình luận là gì, đối tượng bình luận gồm những gì, yêu cầu bình luận như thế nào. GV chỉ ra cho HS thấy.

Bình luận là hiện tượng phổ biến trong đời sống. Đó là bàn bạc, đánh giá về sự đúng sai, tốt xấu, lợi hại, thật giả của sự vật, hiện tượng.

GV có thể cho ví dụ : Bình luận về thời tiết, về lớp học, về cuốn tiểu thuyết mới đọc, về bộ phim mới xem, về diễn viên điện ảnh, về cầu thủ bóng đá,... GV có thể hỏi HS có xem bộ phim đang chiếu trên ti vi hay không. HS hãy nêu ý kiến của mình về bộ phim ? Hoặc hỏi HS có xem trận bóng đá nào đó không ? Ý kiến nhận xét thế nào ? GV cho HS thấy, nêu ý kiến như thế đã là bình luận. Cách gợi mở này sẽ giúp HS thấy bình luận là hoạt động thường thấy trong đời sống, rất gần gũi với mọi người, ai cũng có lần bình luận mà không nghĩ rằng mình bình luận.

GV cho HS đọc bài văn *Thời gian nhàn rỗi* và hướng dẫn trả lời các câu hỏi ghi ở cuối bài. Từ nhận thức văn bản cụ thể, GV nhắc lại lập luận bình luận và chuyển sang mục 2.

b) Cách sử dụng thao tác lập luận bình luận

Tuy nhiên, giữa ý kiến bình luận hằng ngày với thao tác bình luận trong bài văn nghị luận có sự khác nhau rất lớn. Bình luận hằng ngày, trong sinh hoạt, có thể khen chê tuỳ thích, tuỳ tiện, còn làm văn nghị luận bình luận đòi hỏi phải thực hiện các bước đi chặt chẽ thì bình luận mới có giá trị. GV nêu các thao tác :

- Xác định đối tượng bình luận.
- Giới thiệu đối tượng bình luận :
  - + Giới thiệu
  - + Mô tả
  - + Trích dẫn.

- Đề xuất nhận định, đánh giá có lập luận chứng minh, giải thích, phân tích, so sánh,...
- Xét sự vật từ nhiều phương diện, góc độ, lật qua, lật lại để đánh giá cho thỏa đáng.
- Nêu kết luận về các ý kiến bình luận của mình.

c) Luyện tập trên ví dụ (mẫu)

Sau khi đã hiểu sự khác biệt giữa ý kiến bình luận với lập luận bình luận, GV cho HS đọc ví dụ và trả lời câu hỏi cuối bài.

- Cho HS đọc bài *Lòng đố kị*.
- Nêu câu hỏi ở cuối bài và hướng dẫn HS trả lời.

3. Phần củng cố

GV tổng kết, nêu câu hỏi : Qua bài văn, anh (chị) hiểu thế nào là lập luận bình luận ? GV nhắc lại các thao tác lập luận đã nêu ở trên.